

MARIA MIRELA PODUȚ

Nunta tradițională și Vergelul din Suciu de Sus relatate de o socăciță

Lelea Sofica lui Andriș a fost una dintre socăcițele iscusite din satul Suciu de Sus, zona etnografică Lăpuș. Născută în anul 1944 în localitatea menționată, mărturisește că „nu i-a plăcut la alfabet”, prin urmare nu a făcut decât clasa I și a trebuit să aibă grijă de vaci și de oi, „că așa o fost atunci mai demult, n-o purtat oamenii copiii la școală”. În schimb, a fost socăciță pă toate satele, în Fărcașa, Cetățele, Groși, Suciu de Sus etc.

„Am început cam de la 19 ani să umblu de socăciță. Am avut o mătușă și m-o luat cu ie și am mărs și am învățat. Apoi io m-am dus mai mult, mătușa nu prea o mai mărs.

Nunțile erau frumoase demult. Se făceau iarna, vara nu pré. Făceu în căs, nu la cămin ca amu și pă la restaurante. Se făceau în perioada Cășlegilor, vara nu prea erau nunți. Apoi, dup-acé, vara s-o făcut. Se făcea cort afară, cu prelați, s-o adus lemn din pădure și s-o făcut cort. Apoi punéu mesă, scaune, țoluri, t'indeauă, împt'istréu pă acolo să fie frumos.

Când se făcea în case, era după cum să prezânta casa: una avea șterguri, alta nu avé, avea blide din bătrâni, icoane, așa era în casă. Nu făcéu atâtea ca amu.

Tinerii să adunau laolaltă. Zicéu părinții atuncia: „Du-te la fata ceie că-i mai găz-dacă”. La fată îi spunea: „Du-te după fecioru cela”. Îi adunau, să povestéu. Trebuia să le dea zestre și avere. Amu nu le trebe că au, fiecare are câte ceva. Mai demult trebuié vaci, trebuié loc. De nu-i dădeau părinți fetei locu cutare, nu o lua fecioru că-i trebuia grădină bună. Apoi povestéu on pic, meréu a peți, să tomnéu părinți și făceau nuntă. Nu trecea o lună de zile și era gata nunta.

Puneu nunta în data cutare...Părinții umblau să cheme la nuntă, nu era cu invitații. Ziceau: „Am venit să vă chemăm la nuntă, dacă îți pofți și-ți vré vini.” Nu era ca amu, să-i dai răspunsu la om. Care o vrut o mărs, care nu, nu. Meréu la neamuri, la vecini, nu în tăt satu, nu să chema tăt satu, cam 200 de oameni, nu mai mulți că nu încăpéu mai mulți. Îi înghesuiéu câți încăpéu în casă, de avéu vecini mai aproape, îi mai băga și pe la vecini. Era ceteră, nu era cu filmări și de-acele atuncia. Avém aici la noi pă Melian și pă Aurel. Ei cântau cu cetera și cu gordona. Acele erau. Și femeile strigau strigături care cum știéu p-acolo, când vinéu de la cununie alungu drumului.

Duminica să făceau nunțile, sâmbăta nu pré erau atunci demult. Pregătirile începéu de joia, de vinerea, depinde cum avéi femei la lucru. Vinerea făceam prăjiturile, le umpleau femeile. Făcém „albinița”, „egală”, „foi albe”, pișcoturi, rulăzi. Mai demult, se făceau pan-cove, cozonac și cornulețe. Atunci demult, aieste o fost întâie. Apoi s-o făcut altfel. Sâmbăta lucram cu carnea. Să tăiéu porci, d'ităi, tăiéu câte 20 de găini, făcém supă de găină. Făceam

Lelea Sofica lui Andriș; Foto: Marius MARIAN

cârnați, tobă, cartaboși, chiftele, jumări. Cârnațu îl prăjém în cuptor și așă prăjit îl puném. Acela se punea prima dată pe masă și prăjitura. Când m-am măritat io, să făcéu cocorăzi cu brânză. O pus tata mneu bărbânța lângă masă și femeile o făcut cocorăzi cu brânză, le-o băgat în cupt'iori și acele s-o pus pă masă întâieș dată. Cocorada se făcea din aluat de grâu. Frământai, făcéi cocoroduca, făcéi turta, o împăturai și o băgai la cuptor. Să făcea după câte persoane ai gândit că o să fie la nuntă, 200, 150, atâtea cocorăzi ai făcut. Când veneau de la cununie, să băgau oamenii la masă și cocorăzâle erau pă masă. În loc de prăjitură o fo turtă dulce. Să mai făceau și pancove.

Tăiém găinile. Puném câte 20 de găini în 3 oale de 50 de l pă plită afară, nu ca amu. Aveam on bărbat la plită, alții erau la focuri, puneam oalele, le pregățém. Ceilalți tăți să gătau frumos să margă la cununie. La plită, bărbați făcéu focu și îmi ajutau să rădic oalele. Puném sângură câte o oală de 50 de l, da mai chemam și câte un bărbat că eram tânără și vineu tăt cu droaia, da amu nu vine nime. Le puném acolo și le hierbém, scotém găinile când era hiartă carnea, strecuram zama și apoi puném tăiețeei. Găinile le puném apoi la friptură. Le puném acolo înt-on pt'ic de său și le mai pârjolém și le puném la cuptor lângă carne. Carnea să făcea înnăbușită, nu grătare ca amu. Făcém carnea înnăbușită, puném sos pă ié, o tăiam felii, o puném pă plită. Făceam la ea pireu de cartofi. Când era de servit, veneau câte 2-3 femei cu mine că nu puteam singură, una puné on fel, una altu, puném acri-

tură...Tăiețeei îi făceam de mână. Suceam cu sucitorul și aveam mașină de tăiat. Făceam câte 40 de *pături*. Se puteau face cu o săptămână înainte de nuntă, îi uscam frumos, îi strânjem în coșuri, le acopeream și când începea nunta, trebuia să îi punem în oală.

Să ajutau oamenii. Veneau vecinii și femeile pă care le chemai, nu venea fiecare. Erau vo 10 socăcițe la făcut de prăjituri, la copt. Io le tăt pregățem aluatu, ele băgau la cupt'iori. Mai mult eram io și la cupt'iori că nu știu rându și le ardeau. Merem și mă sfădeam cu ele. Întâie ardéi (făceai) focu, apoi trăjăi focu afară cu cociorva, cătai (căutai) vatra să vezi cât îi de tare (fierbinte), să nu să ardă aluatu. Lăsam on mniez de făină de mălai în fundu vetrei. Dacă vidéi că o prinde tare, nu băgam atunci până să mai îngăduie focu. Aveam lopată cu care băgam tepșile în cupt'iori. Băgam, scotém, tăt așa până le gătam de copt. În cuptor băgam foile și pita că atunci nu era pâine de cumpărat. Făceam 30-40 de pâini, după cum erau tepșile de mari. Făceam colac la taroste și puneam ștergură la colac. Și la mireasă îi făceam colac pe care îl puneam pă mână și era înstruțat cu bărbânoc. Busuiocu și bărbânocu erau flori de înstruțat.

După aperitiv se puneam supa, apoi friptura, apoi sarmalele. De băut era horincă, vin, da vin mai rar s-o dat că nu tătă lumea avea. Era paharnici, umblau p-acolo printre mesă paharnici cu pahar, cu sticla și servéu oamenii. Da méréu și oamenii cu sticla de acasă. Dacă îți dădea on pic, scotéi oieguța din jăb și închinai cu alții.

Farfuriile erau de porțelan. Era unu în sat care avea veselă și o împrumuta la nunți. Am adus și io din Larga o dată veselă.

Oamenii atunci să îmbrăcau țărănește, n-ai văzut cu cărpe de astea pă ei. Cu cămașă, cu izmene erau bărbați, feciorii erau cu clop cu păun și cu zgardă. Fetele erau cu zadii, cu poale, care era domnișoară de onoare, drușcă, avea bentiță pă cap din flori. Era o femeie aici la noi în sat care le făcea, le cosea pă cipcă de aceie roșie. Demult, era cunună de bărbânoc și la mireasă. Tăt femeile cele care știau face aici în sat se ocupau de asta. Amu nu mai fac că nu le trebe de-acele. De bărbânoc să făcea, să puneau floricele acolo pân ele. Să mai puneam și hârtie creponată.

Era și steag de nuntă. Îl pregăteau domnișoarele de onoare, acelea care erau la mireasă și la mire, erau 4. Sâmbăta îl pregăteau, duminica să-l poată scutura. Puneau năfrâmi, brâie pă el, bărbânoc, să făcea cunună mare pă botă, de bărbânoc, pune acolo și apoi cosă năfrâmile, era albă, galbenă, roșie, tri feluri de năfrâmi erau. Cosău acolo și le puneau pă steag. Scutura steagu domnișorii de onoare din partea mirelui. Domnișorii și domnișoarele de onoare erau verișori/verișoare și vecini, nu hieciine.

Mai demult se căsătoreau tinerii și la 16 ani. Și io tot la 16 ani m-am măritat. Băieții cam la 20-25 de ani. Așa o fost. Amu trec și de 25 și apoi să leagă de lumea asta.

În zua nunții rămânea acolo acasă numa bucătăreasa și on bărbat lângă plită, tăți plecau la nuntă. Mâncarea se făcea la casa unde era nunta. La mnire era aparte nunta, la mireasă la fel. Nu să adunau laolaltă.

Înainte să margă la cununie, starostele tărosté. Era on singur staroste. Venea mirele după mireasă acasă și apoi méréu la cununie. Îl mai călca mireasa pe picior la ieșirea din biserică, să sie mut, să nu știe multe. Da să mai feréu de ele că știu, nu-i puteam călca.

Mireasa avea şlaier, cunună, costum popular. Ea şi-l făcea. La mire îi mai făcea mireasa haine. Miresele erau îmbrăcate cu zadii, poale, cămăşă şi şlaieru pă spate.

După cununie, când intrau în odor, să strâga. La mireasă era on taljer pe care trebuia să-l arunce peste şură, peste casă, pă unde a putea. Erau blăstămate femeile, unjéu taljeru cu unsoare, da care era mai şmecheră lua batista, îl ştergea frumos şi apoi îl arunca. Apoi să ziceau strigături. Aşa o fo obdiceiu atunci. Aşa cum să sparg amu paharale cele frumoase. Taljeru era pă masă, socăciţele şi druştele, împreună cu mireasa, mirele, stegariu, înconjurau masa. Socăciţele şi druştele strigau care de-a puterea şi aruncau grâu de pe taljer:

Noi ţăpăm apă din vale
C-aţi zânit târzâu tare;
Noi ţăpăm apă din râu
C-aţi zânit pé târzâu.
Noi ţăpăm grâu plevos
Că ni-i mnrile frumos;
Şi ţăpăm grâu cu pleavă
Că ni-i mireasa de treabă.

Apoi lua taljeru şi-l arunca. Şi soacra mare făcea strigături la mireasă.

Intrau în casă, să aşezau la masă, binecuvânta masa şi api să apucau de băut, de cântat, de jucat, care cum putea. Da nu avéu loc de joc, până să găta tăta nunta, scotéu mesăle şi apoi să da drumu la joc. Jucau până dimineaţa, mai beú, mai cântau, să petreceu, nu ca amu. Cu găina veneau acolo la nănaşi când erau la masă cu mirii. Trebuia să strigi găina:

Socăciţă mândră, aleasă,
Adă-ne-o găină grasă,
Mândră şi frumoasă
Că noi bine ţ-om plăti.

Aşa striga nănaşa după găină şi apoi socăciţa méré cu găina şi iară îi zicea înapoi:

Ceteraş di pă Măgură,
Zi-mi on pic de strigătură;
Ceteraş de la Turda
Zi să pot şi io strâga,
Până pot sui pă prag
La nănaşu să mă trag
Că nănaşu-i om bănos
Şi mi-a plăti-o frumos
Şi nănaşa înc-aşé
Nu s-a zgârcki nici ié.

Găina era înstruțată cu flori și cu țagara-n gură. Ne dădea câte 10 lei, câte 25, depinde. Găina o împărțea nănașa, o pune acolo, o sfârtica și o-mpărțea s-o mănânce oamenii.

Se făcea la mireasă colac, mergea la cununie cu el și apoi îl aducea acasă. Acela trebuia să-l mănânce mirele și mireasa până ziua (a doua zi), să tragă de el și să-l rumpă, să vadă la care s-a rumpe mai mult, care a trăi mai mult. Îl rupéu și apoi îl mâncau cu lapte dulce dint-on blid, îl demnicau. După nuntă se făcea asta. În timpul nunții, colacul era acățat înt-on cui, cum demult erau cuie bătute în păreți.

Cadou la miri se ducea o năframă, un șorț, mai pune 10 lei, 20 de lei, cum erau banii atuncea, da nu să strânjeu bani ca amu. N-o fo nici lumea așa bănoasă ca amu. Când m-am măritat io, două zadii și-o năframă s-o dat, nimnica tătă o fost. N-o fo bani atunci. Ai lucrat bugăt în sat până 15 lei.

Demult stăteau oamenii până dimineața la nuntă, care era harnici de jucat și de băut, care nu, să ducéu acasă.

La o săptămână se făcea spălatu nănașilor. Apoi meré la nănașa acasă, ie făcē ospățu cela și o împletea că demult îi făcea canuri până cap. Atunci îi împletea două cozi, îi făceau canurile până cap roată. Amu nu se face așa. Era ca o răsplată la nănașă.

După nuntă, dacă meré fata de noră, rămânea la mire, dacă venea el de jinere, rămânea la mireasă, după cum o fo întâleși, după cum le-o fo rândurile, la unu o fo rând de rămas, la altu nu. Demult o fo mulți copii înt-o familie, nu ca amu.

Demult o fo frumoase nunțile că o fo alt obdicei.

Vergelul

Mi-o plăcut jocul. Eram prima la joc, su' ceteră să joc și numa după-aceia care strigau și pușcau în jeite, cu aceia îmi plăcea să joc, nu cu tăți hândrălaii d'i lângă ușă. Nici nu stăteam io la ușă răzâmată niciodată, când am intrat în joc, am jucat. Și n-am fost mândră și frumoasă, da am fost drăgostoasă.

În tătă duminica era joc. La Crăciun era Verjel. Amu nu să mai face de când s-o răsturnat lumea asta. O fost vremuri că nu i-o mai lăsat.

Jocurile să făceau la căs iarna, la Crăciun, la Lucreția lui Omer o fo Verjălul. Era în tri seri: la Crăciun, la Anu Nou și la Bobotează, tri sări de joc erau. Tinerii, băieții, meréu după fete, le chema la joc, la Verjăl. În zua de Crăciun să împărțeau, feciorii care o băgat ceterașii mergeau a chema la fete. Apoi care până unde o vrut, care avé drăguță într-o parte a satului, voia să margă numa acolo, înt-aceie parte. Le chema la joc, le duceau, le jucau. Mai jucau și cu alții. Pe fata pe care ai chemat-o, trebuia să o joci, dacă ai chemat-o. Numa în zua de Crăciun veneau acasă după fete, de-acolé nu mai vinéu, mergeau fetele singure. Era câte doi feciori care mereu la câte 10 căs. Dacă meré până acolo în Fundu Șerpoii, cum zicem noi, până uliță, apoi când ajunjei?! Pă la 12 noaptea. Altu să-mbăta, nu mai venea defel. Și io am avut on temători, o vinit acolo în Dealu Șerpoii, cum zăcem noi, o vinit și m-o

chemat la joc da s-o îmbătat și acolo o durnit, iară io am vinit la joc și el o durnit în casă liniștit. Erau și de-aceia.

În zua de Crăciun când veneau feciorii la chemat, fetele frijeu cârnați, carne. Puneau pă masă și pită, horincă, așă să pregăteau. Îi serveau cu mâncare. În prima zi nu duceau mâncare cu ele, numa a doua, a tria zi de Crăciun ședeau la masă. Își chema fată și băga mesăle acolo și șidėu la masă. Și atunci ducėu carne friptă ori prăjită, ori plăcinte și apoi să petreceau până ce răsăre soarele. Strigau strigături, jucau. Feciorii duceau horincă.

Ținea până dimineața pă la 8. M-o apucat și ora 10 pă drum. Să mai petreceu și femeile, mamele fetelor, apoi se apucau de strigat strigături. Așă o fost atunci demult, amu nu-i mai acela obdicei. Amu nu mai mére nime. ¹

Intrarea fetei în joc; Foto: colecția Xenia POP

¹ De la Ropan Sofia, 71 ani, Suci de Sus, 2021.